

DIŞ BORÇLARIMIZ NE DURUMDA?

Ülkemizin dış borç stoğu 2022 ikinci çeyreği itibariyle 444,4 milyar dolar. Bu tutarın GSYH'mize oranı ise yüzde 53,7. Bu oran, 2002 yılın da yüzde 55,4'tü. 2020 yılında yüzde 60,4'e kadar yükselse de bir miktar düşüş sağlandı. Borcumuzun yüzde 53,1'lik kısmı özel sektöre, yüzde 46,9'luk kısmı ise kamu sektörüne ait. Kamu ve özel reel sektörün dış borç stoğu 277,6 milyar dolara, bankacılık sektörünün dış borç stoğu ise 166,8 milyar dolara ulaşmış durumda. Toplam borcumuzun yüzde 59'u dolar, yüzde 28'i ise Euro cinsinden. Vadelerine gelince; yüzde 31'i kısa, yüzde 31'i orta (2-4 yıl) ve yüzde 38'i dört yıldan uzun vadeli.

Küreselleşmenin ilk aşamasından bu yana (1850 yılından başlayarak) öz kaynakları yetersiz ülkelerin borçları hızla yükselmiş ve bugüne kadar artmaya devam etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde mali bağımsızlığının yitirilmesinde aşırı borçlanmanın etkisi oldukça önemli boyuttadır. Lozan Antlaşması'nda en zorlu mücadelelerden birisi, mali bağımsızlık konusunda olmuştur. 1971-2008 arasında Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili Meksika, Filipinler, Türkiye, Mısır çeşitli tarihlerde borç krizleri yaşamıştır. Küresel borçlar, dış finansman erişiminin kolaylaşması, küresel finans krizi, Covid-19 pandemisi nedenleriyle zirveye çıkmış, küresel borç/GSYH'ye oran itibariyle yüzde 348,4'e ulaşmıştır. (2. Yüzyıl Dergisi 8. Sayı)

2018 yılından bu yana yaşanan üç döviz kuru şoku ve yüksek enflasyon, kamu borç stoğunun ikiye katlanma süresini, 32 çeyrekte 7 çeyreğe kadar indirmiştir. Ülkeler kuşkusuz dış kaynağa başvurabilirler. Ancak bunu yaparken maliyetlerini, piyasa ve likidite risklerini ve geri ödeme ve dikte edilecek siyasi koşulları kontrol altında tutmak durumundadırlar. Biliyoruz ki "borç verenler borç alanlara koşullarını dikte ettirirler." Eğer tutarlı bir makroekonomik politika çerçevesi uygulanmıyorsa etkin bir borçlanma yönetimi söz konusu olamaz. Şu anki borçlarımızın yapısında piyasa riskleri artmış durumda. Enflasyonun yükseldiği, kurların arttığı ortamda TÜFE'ye ve dövizde endekli iç borçlanmalar yaptık. Toplam iç borcumuzun yüzde 13,2'si döviz cinsinden (ilk günah, daha önce bu uygulama yoktu), yüzde 6,8'i değişken faizli, yüzde 10,8'i TÜFE'ye endekli sadece yüzde 15,4'ü sabit faizli. Ülkemizin döviz kuru, enflasyon ve seçim sonrası da muhtemelen faizin ekleneceği kısıkaç altında kaldığını görmek mümkün. Dış borçlanmalarda ise risk primimizin artması nedeniyle döviz bazında borçlanma maliyetlerimiz yüzde 9'ların üzerinde. 2023 bütçesinde faiz ödemelerinin bütçedeki payı yüzde 12'leri aştı. Borçların milli gelirimizin yarısını aştığı bu aşamada, küresel finans sistemindeki faiz artışını ve doların güçlendiğini de dikkate alacak olursak, dış ödemelerde sıkıntı yaratabilecek politikalardan kaçınmalı ve risk primimizi aşağı indirecek stratejilere yönelmeliyiz. Önümüzde bir genel seçim var. Bir yıl içinde ödenmesi gereken dış borç tutarı 181 milyar dolardan fazla. Geçen hafta yazdığımız gibi popülist politikalar ve büyük faiz ödemeleri ile bütçe açıkları, bir türlü düşürülemeyen cari açıklar ve jeopolitik risklerin devam ettiği ortamda borçlanmamız daha da yükselecektir. Cumhuriyetimizin kurucu atalarının neden dış borçlanmadan bu kadar korktuğunu şimdi daha iyi anlıyoruz. Mali bağımsızlık kurulamadığı zaman dış borçlanma maliyetleri ülkemiz kalkınmasına gidecek kaynakları azaltmakta ve dünyadaki kalkınma kriterlerindeki sıralamamızı olumsuz yönde etkilemektedir.

Ülkemiz ekonomisinin en önemli kadük sorunlarının başında iş ve aş problemi geliyor. Nüfus artış hızımızı ve mülteci problemini dikkate aldığımızda istihdam sorununu kalıcı olarak çözemeyen büyüme döngüsündeyiz. Borçlarımızı borçlanarak döndürmeye çalışıyoruz. Uzun vadeli kalıcı finansmanları, gerek "güven" sorunu gerekse makroekonomik görünümün büyüme dışındaki göstergeleri ile CDS'lerin geldiği bugünkü seviyelerde bulamıyoruz.